

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Malinen, Antti

Title: Tilastoihin jääneet

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Malinen, A. (2016, 9.3.2016). Tilastoihin jääneet. Tietysti.fi.
<http://www.aka.fi/fi/tietysti/blogit/suomalaisen-yhteiskunnan-historia---meniko-se-niin/tilastoihin-jaaneet/>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

9.3.2016

Tilastoihin jääneet

Toisen maailmansodan jälkeisinä vuosina suomalaiset veteraanit palasivat sotiin pääasiassa yöaikaan, unissa. Hyvin monet rintamasotilaiden ja sotainvalidien lapset muistavat ihmetelleensä isiensä yöllistä huutoa ja meuhkaamista, sängyssä piehtarointia. Muisteluissa tuodaan toistuvasti esille myös sodasta palanneiden miesten hermostuneisuus ja arvaamattomuus, johon liittyi usein alkoholinkäyttöä. Huomionarvoista on, että miesten oireilua kuitenkin muisteltiin asiana, jonka kanssa opittiin jollakin tavalla elämään. Perheet pysyivät kasassa ongelmien keskelläkin.

Väitöskirjan jälkeisessä tutkimuksessani olen kiinnostunut siitä, minkälainen oli perheiden rooli jatkosodasta palanneiden miesten siviili- ja perhe-elämään paluun prosessissa. Hankkeessani tarkastelen muistitiedon ja viranomaisasioinnin tuottamien aineistojen avulla muun muassa sitä, miten perheiden eri jäsenet, niin miehet itse kuin vaimot, lapset ja lähiomaiset ymmärsivät miesten sotakokemuksiin liittyvän oireilun ja miten esimerkiksi hoivaa koskevista käytännöistä keskusteltiin perheenjäsenten kesken. Miesten lisäksi myös muilla perheenjäsenillä, esimerkiksi Ruotsista palaavilla sotalapsilla, saattoi olla omia elämänhallinnan vaikeuksia ja tulevaisuutta koskevia odotuksia ja toiveita.

Sodanjälkeistä perhe-elämää koskevissa muistoissa oman perheen, ja erityisesti veteraanisän, vaiheita muistellaan useimmiten tarinana, joka ajoittaisista vaikeuksista huolimatta päättyy jos ei onnelliseen, niin ei myöskään onnettomaan tai katkeraan loppuun. Aina ajoittain muistelmissa viitataan kuitenkin kaukaisempaan sukulaismieheen, tai tuttuun, joka ei selviytynyt sodasta, vaan jäi ajalehtimaan jonkinlaiseen välitilaan, aiheuttaen murhetta lähiympäristölleen. Monet näistä ”juoksuhautoihin jääneistä” miehistä ajautuivat vuosien kuluessa vaikeisiin päihdeongelmiin, ja vähitellen heidän otteensa tavallisesti elämästä kirposi kokonaan. Sodanjälkeisinä välittöminä vuosina miesten elämä rakentui tyyppillisesti tilapäisten tienestien, yömajaelämän ja satunnaisen tai pysyvemmän juopottelun varaan.

Yhteiskuntarauhaa ylläpitäville viranomaisille yömajojen asukkaat muodostivat kontrolliongelman, joka oli luonteeltaan kiusallinen: huomattava osa kontrollin kohteista oli samalla entisiä kansakunnan sankareita, rintamasotilaita ja sotainvalideja. Aikalaisten oli vaikeata sovittaa näitä usein outoja ja alkoholia käyttäviä veteraaneja jälleenrakentavan ja eteenpäin pyrkivän Suomen tarinaan. Näyttää siltä, että miesten vaiheita on ollut vaikeata sovittaa myös sodanjälkeisiin, julkisesti tai tutkimuskäyttöön jaettuihin perhe- ja sukumuistoihin.

Asunnottomien alkoholistien korsumaista majoittumista Herttoniemessä vuonna 1958. Valokuvaaja Niilo Kienanen. Lähde: Helsingin kaupunginmuseo.

Tavallisesta elämänmenosta syrjäytyessään miesten elämä on tallentunut perhemuistojen sijaan pääasiassa tilastojen ja asiakirjojen muodostamaan maailmaan. Kenties miesten vaiheista ei enää tiedetty perhepiirissäkään heidän irtautuessa vähitellen sosiaalisista siteistään ja perheyhteyksistään. 1960-luvulle tultaessa osa näistä miehistä ajautui ulos myös viranomaisten harjoittamasta sosiaalisesta kontrollista ja samalla tilastoista. Laitapuolen kulkijoina, monesti entisinä rintamasotilaina ja sotainvalideina, he siirtyivät osaksi arvioita, joita tehtiin asunnottomien alkoholistien määristä. Tutkijana olen kiinnostunut jäljittämään niitä polkuja, jotka vievät ihmiset perhemuistoista tilastoihin, ja lopulta tilastojen ja yhteiskunnan ulkopuolelle, osaksi epämääräisiä arvioita.

Antti Malinen

--

Perheissä jatkunut sota? –muistitietokeruu on käynnissä 31.5.2016 saakka. Lisätietoja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ja Jyväskylän yliopiston Historian ja etnologian laitoksen toteuttamasta keruusta löytyy osoitteesta www.finlit.fi/sota.

Viimeksi muokattu 9.3.2016